

А.І. Кашперська, канд. екон. наук (*ХДУХТ, Харків*)

ПОСИЛЕННЯ КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯК РЕАЛЬНА ПОТРЕБА СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Динамічний розвиток економіки вимагає від сучасних суб'єктів господарювання пошуку шляхів для підвищення ефективності діяльності підприємства, з метою отримання конкурентних переваг на сучасному ринку, що потребує використання нових підходів до організації контролю діяльності. Ринкова економіка обумовлює принципів зміни в реалізації контрольної функції як усередині підприємства, так і з боку зовнішніх контролюючих органів.

Перед власниками сучасних підприємств постає важливе завдання: організувати внутрішній контроль таким чином, щоб реалізація його функцій суб'єктами контролю сприяла досягненню поставленої мети, а також відповідала специфіці діяльності підприємства та вимогам сучасного ринку.

Проте, не можна розглядати функції внутрішнього контролю без розуміння його суті. Так, згідно з концепцією внутрішнього контролю Комітету організацій-спонсорів Комісії Тредвею (COSO), що займається розробкою відповідних рекомендацій для корпоративного керівництва щодо найважливіших аспектів управління, внутрішній контроль є процесом, що здійснюється керівництвом компанії, спрямований на отримання упевненості в тому, що будуть досягнуті наступні завдання: дотримання норм законодавства; достовірна звітність; результативна і ефективна діяльність. Відзначимо, що методу COSO притаманний гнучкий характер щодо організаційної структури підприємств, що дозволяє найбільш повно врахувати особливості контрольних процедур для представників різних видів діяльності.

Крім того, дослідження та систематизація визначення суті внутрішнього контролю дозволили виявити наявність різних підходів щодо його трактувань та означити його базові характеристики та взаємозв'язок основних понять (рис. 1).

Враховуючи виділені характеристики, а також на підставі розглянутої концепції побудови загальної моделі внутрішнього контролю за методом COSO, що передбачає його організацію з урахуванням специфіки бізнесу, стає зрозумілим розкриття змісту

внутрішнього контролю в його основних функціях, а саме: превентивній, консультативній, аналітичній, інформаційній та функції забезпечення ефективності управління.

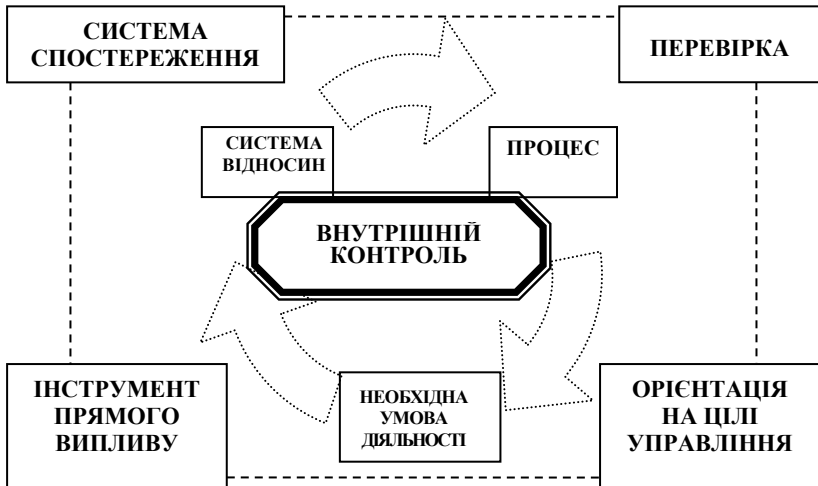

Рисунок 1 – Підходи до трактування суті внутрішнього контролю

Так, виконання суб'єктами внутрішнього контролю функції забезпечення ефективності управління ризиками, а також превентивної, консультативної, аналітичної та інформаційної функцій, сукупно дозволить досягти нового рівня оцінювання реального стану діяльності об'єкта управління з нівелюванням ситуацій невизначеності. Зазначені функції передбачають коригування інформаційно-аналітичного забезпечення управління з відповідною зміною плану та стратегії розвитку підприємства.

Як доводять дослідження, сучасні вчені-економісти дотримуються думки, що внутрішній контроль, передусім, є наглядним інструментом управління. Проте, об'єктивна необхідність досягнення ефективності інформаційного управління орієнтує на оптимізацію методів, принципів і процедур внутрішнього контролю передусім, як комплекс дієвих заходів із встановленням додаткових положень щодо інформаційного забезпечення.

Посилення дорадчої (консультативної) функції контролю викликано тим, що за сучасних умов перед системою управління постає завдання посилення контролю, здійснення контрольних

процедур задля досягнення превентивності ризикових ситуацій та стану невизначеності, а також сприяння подальшого розвитку підприємства. Консультативна функція внутрішнього контролю має тісний зв'язок з функцією превентивності, інтерпретація якої в контексті організації внутрішнього контролю представляється як проведення випереджувальних заходів щодо недопущення виникнення неправомірних дій як з боку співробітників підприємства, так і з боку посередників, контрагентів та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Отже, в руслі новітніх тенденцій, контрольна функція системи управління повинна мати скоріше характер консультування, а не лише перевірки.

Виділення консультативної складової внутрішнього контролю пояснюється зміною підходу до управління та прийняття рішень. Наразі підприємство зацікавлено не в ретроспективній інформації, а в перспективному напрямі оцінки його діяльності. Тобто змінилось призначення контрольних процедур – не лише виявити порушення, а означити перспективи розвитку підприємства, що більше відповідає реальним потребам бізнесу, з огляду на сучасний рівень конкуренції.

Так, внутрішній контроль розглядається як незалежна експертна діяльність, що носить дорадчий (консультативний) характер стосовно організації принципів, методів та процедур для підтвердження законності діяльності підприємства, виявлення і виправлення суттєвих помилок й відхилень та запобігання ризиків, що ініціюється керівником підприємства на добровільній основі.

Враховуючи обґрунтування суті внутрішнього контролю у контексті незалежної експертної діяльності, внутрішній контроль доцільно розглядати як елемент організаційної моделі підприємства, що виступає об'єктивним гарантом інформаційно-аналітичного забезпечення всіх ланок управління підприємством.

Отже, для прийняття рішень затребуваною є розгорнута, своєчасна та об'єктивна інформація, яка буде надходити до управлінської системи від різних підрозділів підприємства. Для підвищення ефективності інформаційного управління доцільно організувати методи, процедури та прийоми внутрішнього контролю, який має виступати не лише як функція управління, а бути комплексом дієвих заходів щодо інформаційного забезпечення підприємства. Окреслення консультативної функції внутрішнього контролю на противагу наглядовому регулюванню більше відповідає дійсному проведенню контрольних процедур, які покликані не лише здійснювати перевірку, а й сприяти розвитку діяльності підприємства на сучасному ринку.